



Karmøy



Karmøy i fuglens perspektiv



Skudeneshavn

Med sine 40.000 innbyggere er Karmøy den største kommunen i regionen. Selv om øya er full av fortidsminner, er Karmøy ny som kommune. Kommunen ble etablert i 1965 ved en sammenlutning av de syv tidligere kommunene Torvastad, Avaldsnes, Stangeland, Kopervik, Åkra, Skudenes og Skudeneshavn. Karmøy kommune er på 225 kvadratkilometer, hvorav 50 kvadratkilometer ligger på fastlandssiden

Karmøy består av både byer og bygder. De tre byene på Karmøy er Kopervik, Skudeneshavn og Åkrehamn. I tillegg kommer et tyvetalls større og mindre tettsteder eller bygder. De største av disse tettstedene er Norheim, Eide, Ferkingstad, Feøy, Grindhaug, Hauge, Håland, Håvik, Kolnes, Kvalavåg, Moksheim, Sandve, Sevland, Stokkastrand, Sund, Sørhåland, Tuastad, Røyksund, Fosen, Vedavåg, Ådland og Stangeland.

I luftige sjev skal vi nå ta en rundtur i Karmøy kommune og se hvordan mange av disse stedene ser ut i fuglens perspektiv. Boken begynner på Feøy i nordvest og går videre langs vestsiden av Karmøy til Skudeneshavn. Der snur vi og drar opp til Kopervik, Avaldsnes og Torvastad før vi ender opp på Storøy. Deretter drar vi til fastlands-Karmøy med utgangspunkt i Norheim og videre til Vormedal, Røyksund og Fosen før vi avslutter på Kolnes i Førresfjorden.

Kartillustrasjon: Ellen Jøpsson

Kvalavåg

Kvalavåg ligger på vestsiden av Karmøy noen få kilometer fra flyplassen og hørte opprinnelig til Avaldsnes kommune. Stedsnavn med kval eller hval er ikke uvanlig på våre kanter og navnet Kvalavåg kommer høyst sannsynlig av at her har man jaget hval inn den smale vågen. Som mange andre steder langs kysten av Karmøy har befolkningen livnært seg i en kombinasjon av jordbruk og fiske. Kvalavåg er et koselig tettsted med både nærbutikk, grendahus og skole. Vi skimter Kvalavåg skole helt oppe til høyre i bildet.



Veavågen mot Ytraland og Sund

Nærmest i bildet ser vi vestre delen av Veavåg med Sævikdalen. På andre siden av Veavågen ser vi Ytraland (t.v.) og Sund. Dette var den ytterste og nordligste delen av gamle Stangaland kommune. Til venstre i bildet på Ytraland ser vi Ytraland Slip og Marina. Her har det vært drevet mekaniske verksted og slipping av fiskebåter og fraktesfartøyer siden begynnelsen på 1930-tallet. Beveger vi oss

fra Ytraland og innover Veavågen, kommer vi til Sund. Til høyre, bak moloen, ser vi eiendommen til Nordskrap, Karmøy, tidligere Knakki på Kvalavåg. Da moloen ble bygget, var det meningen at det her skulle bli en fiskerihavn. Fiskerihavnen lot vente på seg og i 2003 startet Nordskrap med mottak av metaller.

Åkrehamn

Med drøyt 10.000 innbyggere er Åkrehamn den største av de tre byene på Karmøy. I de første årene etter kommunesammenslåingen (1965-1986) var Åkrehamn administrasjonssenter på Karmøy. Rådhuset lå der hvor Karmøy kulturskole i dag holder til. Nærhet til både havet og Nordsjøen gjør at fiske har vært den tradisjonelle leveveien i Åkrehamn. I sin tid var Åkrehamn den største fiskerikommunen i landet. I tillegg til en stor fiskeflåte, hadde Åkra egen sildeoljefabrikk og flere fiskerimottak. Fiskerimiljøet er i dag betydelig mindre, men fremdeles kan du se

små fiskebåter som går ut fra Åkrehamn tidlig om morgenen, for senere på dagen å lande fangsten på det lokale fiskerimottaket. Mens Skudeneshavn og Kopervik fikk bystatus i henholdsvis 1857 og 1866, fikk ikke Åkrehamn bystatus før i 2002. Åkrehamn har et stort utvalg i butikker og flere kjøpesentre. I tillegg til barne- og ungdomsskole, har Åkrehamn videregående skole for yrkesfaglig studieretning.



Sandve

Fem kilometer nord for Skudeneshavn ligger tettstedet Sandve. Sandve er et koselig tettsted med egen skole og nærbutikk. Nærmest i bildet ser vi Sandvehamn. På samme måten som Ferkingstad, har også deler av Sandvehamn blitt gravd ut for å gi fiskerne en trygg havn. De første offentlige havnearbeidene pågikk fra 1891 til 1896 og omfattet bygging av en molo. Ti år senere ble det gravd ut et indre havnebasseng. Problemet til fiskeren var at ved stor sjøgang ble havnet fylt opp

med sanden som lå utenfor. På slutten av 1950-tallet bevilget Stortinget store summer på en oppgradering av havnen gjennom muding og bygging av moloer. Etter at det store Ferkingstad-anlegget sto ferdig i 1959 ble maskiner og mannskap overført til Sandvehamn. På bildet ser vi tydelig hvor steinen til mur- og bryteblokker ble hentet fra. I dag er det fritidsbåtene som dominerer i vakre Sandvehamn.

Til høyre i bildet ser vi Sandvesanden (t.v.) og Mjølhussanden. Sandvesanden er kjent for sin finkornete sand og til tider store bølger som egner seg for surfing.



Skudeneshavn

På sørspissen av Karmøy ligger ”den hvite empire-byen” Skudeneshavn. Her finner du Norges best bevarte trehusbebyggelse med både små og store hvitmalt skipperhus fra byens opprinnelse. Hele den gamle bydelen i Skudeneshavn er vernet gjennom reguleringsbestemmelser.

En lun havn, enorme mengder sild og en stor seilskipsflåte dannet grunnlaget for byen. Skudeneshavn fikk ladestedsrettigheter, det vil si bystatus, i 1857. Før den tid var Skudeneshavn en del av landkommunen Skudenes. Gjennom store deler av 1800-tallet var Skudeneshavn sentrum for de

rike sildefiskeriene på Vestlandet. Med en flåte på over 70 seilskip var Skudeneshavn en tid en av landets største sjøfartsbyer, målt i forhold til folketallet. De lokale rederne klarte imidlertid ikke overgangen fra seil til damp, og inn i det nye århundre ble derfor Skudeneshavn liggende etter.

I dag er Skudeneshavn sentrum for et av landets største offshorerederier. Det børsnoterte selskapet Solstad Offshore har en flåte på 46 skip og rundt 1.300 ansatte. Det runde store bygget nede til høyre i bildet er hovedkontoret til Solstad Offshore.

Til venstre i bildet ser vi Steiningsholmen. Den store industrihallen tilhører Grenland KSI (tidligere Karmøy Stålindustri). I nordenden av Steiningsholmen ligger Skude Verft.



Kopervik

Kopervik er det naturlige midtpunktet på Karmøy, med Karmsundet som nærmeste nabo. På samme måten som både Haugesund og Skudeneshavn, var det silden og de gode havneforholdene som skapte grunnlaget for stedet. Kopervik fikk bystatus i 1866. I mange år var Kopervik distriktets sentrum når det gjaldt hermetikk. Under første verdenskrig hadde Kopervik ikke mindre enn åtte hermetikkfabrikker. Både for Karmøy generelt, men Kopervik spesielt, ble etableringen av aluminiums-fabrikken Alnor (Norsk Hydro) på midten av 1960-tallet en stor velsignelse. Kopervik er i dag en

moderne norsk småby som kan tilby sine vel 8.000 innbyggere et bredt servicetilbud som kino, svømme- og idrettshall og fotballbaner. I tillegg til barneskolene Kopervik og Eide samt Stangeland ungdomsskole, har Kopervik videregående skole for allmenne fag samt Karmøy Folkehøgskule. Kopervik har både kjøpesenter og koselige handlegater. Sist, men ikke minst må det nevnes at Rådhuset i Karmøy har vært lokalisert i Kopervik siden 1986.





Fastlands-Karmøy

Rundt 20 prosent av arealet til Karmøy ligger på fastlandet. De største tettstedene på fastlands-Karmøy er Norheim, Moksheim, Vormedal og Kolnes. Totalt bor det over 8.000 innbyggere på

Fastlands-Karmøy. Det største av disse tettstedene er Norheim hvor det bor rundt 3.000 innbyggere. Norheim har både skole, kirke, idrettsanlegg, kjøpesenter og store næringsområder. Drivhusene vi ser til ytterst til venstre i bildet ligger like ved grensen til Haugesund.